Pečenkovy epidemiologické dny, Plzeň 2022

Ve dnech 14.–16. září 2022 se v Plzni v hotelu Primavera konaly 30. Pečenkovy epidemiologické dny s mezinárodní účastí. Jedná se o pravidelné setkání odborníků zejména z oblasti epidemiologie infekčních nemocí, které letos pořádaly Společnost pro epidemiologii a mikrobiologii (SEM) ČLS JEP a Lékařská fakulta UK v Plzni. Hlavním organizátorem byl prof. MUDr. Petr Pazdiora, CSc. Akce měla charakter postgraduálního vzdělávání a byla garantována ČLS JEP ve spolupráci s ČLK (ohodnocena kredity).

Účastníky konference jako první přivítala hlavní hygienička MZ ČR, MUDr. Pavla Svrčinová, Ph.D., která krátce zmínila některé aktuality (1. případ úmrtí na opičí neštovice v ČR, přenos opičích neštovic na dítě v ČR, výskyt diftérie v ČR a výskyt polia v odpadních vodách v Evropě a USA). Informovala, že výkon očkování bude hradit pojišťovna nově i pro odbornost hygiena a epidemiologie. Dále následovaly krátké proslovy prof. Hrabáka z Lékařské fakulty UK v Plzni (místo rektorky UK prof. Králíčkové), prof. Svačiny předsedy ČLS JEP a Mgr. Šindeláře, primátora Plzně. Na závěr slavnostního zahájení prof. Pazdiora za celý organizační tým poděkoval sponzorům.

Prof. Pazdiora jako předseda SEM ČLS JEP předal Zlatou pamětní medaili SEM MUDr. Pavle Křížové, CSc., za dlouholetý přínos v oboru a dlouholetou práci předsedkyně SEM. Dr. Křížová uvedla, že SEM si v roce 2019 připomněla 70. výročí působení a zmínila, že odborným časopisem SEM je impaktovaný recenzovaný časopis Epidemiologie, mikrobiologie a imunologie, který vydává ČLS JEP.

Vzpomínku na stoleté výročí narození doc. Josefa Pečenky podle podkladů připravených dr. Trmalem přednesla dr. Patrasová z KHS Ústeckého kraje.

První den byla konference rozdělená do tří tematických bloků. V prvním bloku věnovaném problematice **alimentárních infekcí** vystoupil jako první dr. Petráš, vedoucí Národní referenční laboratoře (NRL) pro stafylokoky Centra epidemiologie a mikrobiologie (CEM) SZÚ se sdělením „Sledování stafylokokové enterotoxigenity za 50 let v NRL pro stafylokoky“, kde uvedl, že 44 % kmenů *Staphylococcus aureus,* zaslaných na vyšetření do NRL/St, produkovalo některý z klasických enterotoxinů A–D. Dále zmínil nedávnou epidemii stafylokokové enterotoxikózy „Kebab“ z roku 2018 z Hradce Králové, kdy z 82 nemocných bylo 44 osob hospitalizováno. Ve sledovaném období bylo v NRL/St zaregistrováno 67 případů, kdy byl stafylokokový enterotoxin příčinou syndromu toxického šoku. Z těch 14 pacientů zemřelo. Dr. Fajfrlík z Ústavu mikrobiologie FN a LF Plzeň ve své prezentaci porovnával záchyty parazitárních agens nebo protilátek proti nim v letech 1981–2020 v Plzeňském a Karlovarském kraji a poukázal na to, že zlom v hlášení těchto agens nastal v letech 1994/1995 pravděpodobně se změnou úhrady vyšetření od zdravotních pojišťoven, s poklesem vyšetřování u cizinců, které se provádělo rutinně do roku 1989 (poté vyšetřování cizinců v utečeneckých táborech) a se zánikem laboratorních pracovišť zejména v Karlovarském kraji. Prezentace dr. Kodyma, vedoucího Oddělení zoonóz s přírodní ohniskovostí, CEM SZÚ se věnovala 100leté historii toxoplasmózy v ČR v letech 1922–2022, kdy nejvyšší incidence byla v letech 1993–1994 (přes 1000 případů ročně), nyní cca 100 případů ročně, ale pokles séroprevalence není tak významný (cca 25 % populace má pozitivní sérologii na toxoplasmózu).

Druhý blok prvního dne se věnoval nemoci **covid-19** – I. Dr. Krsek, vedoucí NRL pro průkaz infekčních agens elektronovou mikroskopií, CEM SZÚ se věnoval diagnostice nových a znovu se objevujících infekcí (SARS-CoV-2, Monkeypox atd.) a zmínil výhody elektronové mikroskopie (rychlost, kdy výsledek je znám do 2 hodin od dodání vzorku) i nevýhody (vysoké pořizovací náklady přístroje a proces nelze automatizovat). Dr. Patrasová z KHS Ústeckého kraje seznámila účastníky s tématem “SARS-CoV-2: Sasko-česko-polský příhraniční sekvenační projekt“, který byl financován Saskou vládou v období 2/2021–3/2022, za ČR se zúčastnil také Liberecký kraj. Na základě sekvenačních dat se povedlo objasnit clustery a přeshraniční přenos variant delta i omikron, uzávěry hranic neměly vliv na šíření viru. Prof. Bražinová, přednostka Ústavu epidemiologie LF Univerzity Komenského v Bratislavě se věnovala studii přítomnosti protilátek proti SARS-CoV-2 ve vybraných 7 regionech Slovenska v 11/2021 u 3 800 účastníků studie. Dále následovala prezentace dr. Marešové z HS HMP s názvem „Covidová pandemie z pohledu epidemiologa“, ve které zmínila např. zkušenosti s repatriací 5 500 Čechů do ČR na začátku pandemie, epidemiologická šetření s využitím chytré karantény a daktely, největší clustery („Techtle mechtle“ – 245 případů, megapárty v Chorvatsku – 140 případů) a další aktivity (např. vydávání rozhodnutí, e-neschopenek, konzultace ke sportovním akcím). Dr. Fleischmannová z centrálních laboratoří Nemocnice Strakonice představila výsledky testování, hospitalizace a infekčních komplikací (mikrobiologické nálezy u pacientů hospitalizovaných na JIP) u pacientů s infekcí covid-19 v Nemocnici Strakonice, a. s., za období 3/2020–4/2022. Dr. Patrasová z KHS Ústeckého kraje zhodnotila trasovací aktivity KHS v souvislosti s covid-19 za období 10–11/2020, kdy v uvedeném období tato aktivita byla rychlá a efektivní. Prezentace prof. Smetany z Univerzity obrany z Hradce Králové se věnovala vlivu pandemie covid-19 na incidenci a proočkovanost u vybraných preventabilních nákaz, kdy zmínil invazivní meningokoková onemocnění (IMO),

proLékaře.cz | 9.11.2026

invazivní pneumokoková onemocnění (IPO) a chřipku. Dále následovalo sdělení dr. Zlámala z Infekční kliniky ÚVN Praha „Současná pozice remdesiviru v léčbě covid-19 (za podpory společnosti Gilead Sciences, s. r. o.)". Dr. Forejt z Dětské kliniky FN Plzeň se věnoval problematice multisystémového zánětlivého syndromu u dětí a mladistvých spojeného s covid-19, kde zdůraznil nutnost vyloučení jiné infekční etiologie.

Třetí blok zahrnoval problematiku **covid-19** – II. Prof. Oleár z Fakulty zdravotníctva Trenčianskej univerzity Alexandra Dubčeka přednesl sdělení „Očkování proti SARS-CoV-2, jaká je minulost i perspektiva". Dále následovala přednáška Mgr. Prokopa, sociologa z FSV UK Praha „Sociální rozměry a chování během pandemie", kdy od 3/2020 zkoumal aspekty chování 2 500 respondentů v ČR. Více informací k tématu je na webu: https://zivotbehempandemie.cz/projekt. Dr. Mikasová přednesla sdělení „Evusheld v profylaxi onemocnění covid-19 (za podpory společnosti AstraZeneca)", přípravek obsahuje monoklonální protilátky tixagevimab a cilgavimab. Přednáška prof. Hudečkové, vedoucí Ústavu veřejného zdravotnictví JLF Univerzity Komenského z Martina se věnovala problematice ukrajinské krize, riziku šíření a prevence některých infekčních nemocí na území Slovenské a České republiky, kdy zdrojem dat byly databáze: WHO, UNICEF, Our World in Data, SR, ČR. Téma „Vnímavost ke spalničkám, dětské obrně a onemocnění covid-19 mezi uprchlíky z Ukrajiny v březnu 2022 v Libereckém kraji, průřezová dotazníková studie" přednesla dr. Prattingerová z KHS Libereckého kraje, která uvedla, že mezi uprchlíky může být až polovina dětí vnímavá ke spalničkám a poliomyelitidě a pouze polovina osob starších 12 let byla při vstupu do ČR očkována proti covid-19.

Druhý den byl tematicky rozdělen na tři odborné bloky a na odpolední posterovou sekci s diskusí.

První odborný blok se věnoval **infekcím spojeným se zdravotní péčí a jejich prevenci**. Dr. Melicherčíková z Oddělení dezinfekce, dezinsekce, deratizace, CEM SZÚ přednesla sdělení „Nové metody sanitace v době pandemie onemocnění covid-19 v ČR". Dr. Bareková z Národního referenčního centra pro infekce spojené se zdravotní péčí (HAI) CEM SZÚ informovala o bodových prevalenčních studiích zaměřených na výskyt HAI a přístupech k používání antibiotik v nemocnicích uvedla, že v českých studiích v roce 2015 a 2017 výskyt HAI byl podobný evropskému průměru.

V bloku věnovaném **nemocem preventabilním** očkováním – I. Dr. Částková z Oddělení epidemiologie infekčních nemocí (EPI) CEM SZÚ, informovala o polioeradikační strategii 2022–2026 a uvedla, že letos je 20 let od doby, kdy byl evropský region prohlášen „polio free", dále zmínila aktuální situaci ve výskytu poliomyelitidy ve světě. Divoký poliovirus typ 1 se vyskytuje endemicky pouze v Afgánistánu a Pákistánu. V řadě zemí, nejvíce v Africe, existují ohniska s cirkulujícími derivovanými vakcinálními kmeny polioviru, nejčastěji typu 2, způsobující parézy. Navzdory úspěchům programu nelze podceňovat riziko importu poliovirů. Dosažení globální eradikace poliomyelitidy je prioritou. Dr. Křížová vedoucí NRL pro meningokokové nákazy CEM SZÚ hovořila o surveillance, epidemiologických trendech, mikrobiologických charakteristikách meningokoků a IMO v ČR za období 1993–2020 a o očkování proti tomuto onemocnění. Analýza dat potvrzuje, že současné nastavení vakcinační strategie v ČR, tj. očkování malých dětí a adolescentů kombinací vakcíny MenB a konjugované tetravakcíny A, C, W, Y, odpovídá dlouhodobé epidemiologické situaci v ČR. Dr. Limberková, vedoucí Oddělení respiračních, střevních a exantematických virových nákaz CEM SZÚ a NRL pro zarděnky, spalničky, parotitidu a parvovirus B16, prezentovala molekulární surveillance viru spalniček, nastínila situaci v Evropě i ve světě. Alarmující je výskyt spalniček v Zimbabwe (cca 6 500 případů, z toho 700 úmrtí u dětí do srpna 2022). V rámci globální molekulární surveillance spalniček je definována povinnost všech států provádět genotypizaci tohoto viru. V ČR cirkulují genotypy B3, D4 a D8, zvýšil se počet vzorků zasílaných na PCR diagnostiku do NRL (60 % vzorků pozitivních v NRL). Dále zmínila výsledky proočkovanosti spalniček v ČR a v Evropě. Poté následovaly tři prezentace věnované pneumokokům. Jako první byla zařazena prezentace prof. Pazdiory přednosty Ústavu epidemiologie LF UK v Plzni „Očkování proti pneumokokovým infekcím, replacement a změny základních charakteristik IPO v období 2008–2021", ve které zmínil, že je nezbytné zajistit maximální proočkovanost nejenom v kojeneckém věku, ale i u rizikových dospělých osob – optimálně 15- a 20valentními vakcínami. Dr. Kozáková vedoucí CEM SZÚ a NRL pro streptokokové nákazy seznámila účastníky s tématem „Nové pneumokokové vakcíny, mohou ovlivnit situaci IPO v ČR?". Poté následovalo sdělení dr. Dražana „Očkování dospělých proti pneumokokovým onemocněním – nové pneumokokové vakcíny (za podpory společnosti Pfizer)".

V bloku věnovaném **nemocem preventabilním** očkováním – II. Dr. Kynčl, vedoucí Oddělení EPI, CEM SZÚ, prezentoval očkování těhotných žen proti chřipce, kdy očkování vede ke snížení nemocnosti cca o 50 % a též ke snížení nemocnosti novorozenců a kojenců do věku 2–3 měsíců. Dále uvedl, že zkušenosti z Velké Británie a dalších vyspělých zemí ukazují, že očkování těhotných žen proti chřipce je realizovatelné. Prof. Pazdiora přednesl sdělení „Efluelda – nová vysokodávková vakcína proti chřipce (za podpory společnosti Sanofi)". Dr. Fabiánová z Oddělení EPI, CEM SZÚ, prezentovala přehled o epidemiologické situaci a trendech pertuse v ČR a upozornila na možné faktory, které ji ovlivňují. Zmínila, že v letech 2020–2021 v ČR došlo k poklesu hlášené nemocnosti pertusí. Uvedla, že je nutné zlepšit všechny prvky surveillance včetně časné a správné diagnostiky a udržet co nejvyšší proočkovanost.

proLékaře.cz | 9.11.2026

Dr. Liptáková z Oddělení EPI, CEM SZÚ prezentovala data z dotazníkového šetření zesílené surveillance pertuse v letech 2015, 2017 a 2019 a uvedla, že rizikovým faktorem pro hospitalizaci u potvrzených případů černého kašle u kojenců v ČR byl věk dětí 0–3 měsíce a kontakt s pozitivní osobou s pertusí v domácnosti. Dr. Pavlasová z KHS Kraje Vysočina se podělila o kazuistiku záškrtu způsobeného *Corynebacterium ulcerans* u imunokompromitované pacientky, kdy možným zdrojem infekce byl vytipován pes, kterého chová rodina. V obou vzorcích u psa (bez potíží) bylo prokázáno *C. ulcerans* produkující toxin. Dr. Jelínková, z Ústavu epidemiologie LF v Plzni, seznámila přítomné s výsledky dotazníkového šetření průzkumu proočkovanosti studentů 5. ročníku LF UK v Plzni proti klíšťové encefalitidě, VHA, papilomavirovým infekcím, IMO, spalničkám a covid-19. Z prezentovaných dat vyplývá, že proočkovanost u studentů byla vyšší než v běžné populaci. Prof. Chlíbek se ve své prezentaci věnoval budoucnosti očkování proti covidu-19 a na závěr zmínil, že je nezbytné pokračovat ve vývoji nových univerzálních nebo pan-koronavirových vakcín, případně kombinovaných vakcín proti chřipce, covidu-19 a RSV. Dr. Ciupek z KHS Jihomoravského kraje seznámila účastníky s kazuistikou tetanu u 3letého neočkovaného dítěte, ke kterému došlo v roce 2019.

Poslední den konference byl rozdělen do čtyř bloků. První blok závěrečného dne se věnoval **infekci HIV a pohlavně přenosným nemocem (STI)**. Téma „Epidemiologie STI – nové výzvy" přednesla dr. Zákoucká, vedoucí Oddělení sexuálně přenosných infekcí, CEM SZÚ, NRL pro diagnostiku syfilis a NRL pro chlamydie. Zabývala se zejména nárůstem incidence kapavky a syfilis v ČR, které pokračuje i v období covidu-19 a zmínila šíření rezistentních kmenů gonokoků, které se vyskytují i v ČR. Dr. Němeček vedoucí NRL pro HIV/AIDS, CEM SZÚ prezentoval data o aktuální epidemiologické situaci a trendech ve výskytu HIV v ČR a ovlivnění situace uprchlíky z Ukrajiny, nákazy u cizinců rezidentů a občanů ČR a podílu léčených pacientů (data do 31. 5. 2022). Zmínil, že Ukrajina patří k zemím s nejvyšším výskytem HIV v Evropě. Dr. Zjevíková z Kliniky infekčního lékařství FN Ostrava seznámila účastníky s péčí o HIV pozitivní uprchlíky z Ukrajiny, kdy počet pacientů jejich HIV centra narostl zatím o 20 %, zmiňovala jazykovou bariéru, někteří pacienti neznali léčbu nebo ji vynechali. Podobné zkušenosti a úskalí (např. absenci zdravotní dokumentace u pacientů z Ukrajiny) prezentoval dr. Kubiska z Kliniky infekčních nemocí a cestovní medicíny LF UK Plzeň, který zmínil, že u pacientů sledují mimo antiretrovirové léčby prevalenci hepatitidy B, C, STI a proočkovanost proti VHB. Dr. Kubátová, národní manažer HIV/AIDS ze SZÚ v prezentaci „Postexpoziční profylaxe HIV v ČR" shrnula počty hlášených profesionálních poranění u zdravotníků (data MZ ČR 2014–2016) a počet osob s podanou postexpoziční profylaxí u profesionálů i neprofesionálů (data HIV centra ČR).

Druhý blok byl věnován **nákazám přenosným vektory**. Dr. Orlíková z Oddělení EPI, CEM SZÚ popsala epidemiologickou situaci, trendy a charakteristiky případů klíšťové encefalitidy (KE) v ČR a v Evropě. Podle incidence v zemích EU/EHP v roce 2019 byla ČR na druhém místě za nejpostiženější Litvou. Dlouhodobý trend v ČR je nepříznivý, od 1. 1. 2022 je hrazeno očkování proti KE všem pojištěncům nad 50 let. Došlo k přesunu rizika KE do vyšších nadmořských výšek a prodloužení sezony. Tématem souhrnné prezentace dr. Ciupek z KHS Jihomoravského kraje byl výskyt západonilské horečky v Evropě. Zmínila se také o situaci v ČR, kdy v roce 2018 onemocnělo na jižní Moravě několik osob s místem nákazy převážně na Břeclavsku. Dr. Zelená, vedoucí NRL pro arboviry Zdravotního ústavu (ZÚ) v Ostravě, seznámila účastníky s úskalím v laboratorní diagnostice virových zoonóz, která spočívá v relativní vzácnosti onemocnění, v nedostupnosti komerčních diagnostik, malé zkušenosti laboratorního personálu i klinických lékařů a zkřížené reaktivity v sérologickém vyšetření. Laboratorní výsledky je nutno interpretovat v kontextu s klinickými projevy, epidemiologickou a cestovatelskou anamnézou a znalostí výsledků ostatních laboratorních vyšetření.

Třetí blok byl vyhrazen **respiračním infekcím**. Mgr. Taterová z KHS Středočeského kraje přednesla kazuistiku, která byla zpracována na základě výsledků vyšetření vzorků půdy, které zajistila NRL pro legionely, ZÚ Ostrava a pozitivního nálezu *Legionella longbeachae* v exstirpované mízní uzlině 8leté dívky s lymfadenitidou. Uvedla, že je nutné zamyslet se nad možnou prevencí při práci se substráty, zeminou a mulčem. Mgr. Ulmann ze ZÚ v Ostravě prezentoval významné a dosud neodhalené zdroje závažných mykobakteriálních infekcí, kdy od roku 2020 je monitorován výskyt mykobakterií ve vzorcích vod domácností, průmyslových, odpadních a přírodních ze tří krajů ČR. Celkem bylo vyšetřeno 1 200 vzorků. Zásadním zdrojem *Mycobacterium avium* a *M. malmoense* jako původců infekce pacientů byla identifikována rašelina a z ní odvozené produkty. Na mykobakteriální druhy byla nejbohatší voda akvárií a akvakultur. Prof. Pavlík z Fakulty regionálního rozvoje a mezinárodních studií Mendelovy univerzity v Brně se věnoval sdělení „Guáno netopýrů: nový zdroj netuberkulózních mykobakterií", kde poukázal na rizika při pěstování zeleniny a drobného ovoce v malovýrobních podmínkách při používání hnojiv obsahujících guáno netopýrů. Dr. Navrátil prezentoval téma: „DIANA Biotechnologies – vývoj nových metod pro detekci respiračních virů".

Závěrečné sdělení bloku i celé konference zahrnovalo téma „**Epidemiologie – včera, dnes a zítra**". Dr. Fránová představila dr. Tomáše Hegnera, který působil jako plzeňský epidemiolog a hygienik v letech 1896–1925. Dále následovaly dvě přednášky věnované opičím neštovicím. První, věnovanou charakteristice viru, situaci v ČR a možnostem laboratorní diagnostiky

proLékaře.cz | 9.11.2026

přednesla dr. Marešová z HS HMP (místo dr. Jiřincové z NRL pro chřipku a nechřipková respirační virová onemocnění, CEM SZÚ). Druhá přednáška dr. Marešové se týkala kazuistik opičích neštovic v ČR, kdy většina z 63 dosud hlášených případů je z území Prahy (50). Poslední prezentací celé akce byla přednáška Dr. Prattingerové z Fakulty zdravotnických studií Technické univerzity v Liberci věnovaná digitalizaci epidemiologie.

Na závěr profesor Pazdiora za organizátory poděkoval za účast a realizaci konference a rozloučil se s účastníky za SEM ČLS JEP, jakožto její předseda. Prof. Pazdiorovi a celému jeho týmu patří velký dík, jak se mu už tradičně povedlo uskutečnit velice příjemnou a přitom tolik prospěšnou odbornou akci. Konference 30. Pečenkovy epidemiologické dny byla od účastníků hodnocena jako opravdu zdařilá po stránce odborné i organizační. Zúčastněným se podařilo vytvořit velmi milou atmosféru v prostředí hotelu Primavera při přednáškových blocích, kuloárních odborných diskusích i neformálních debatách. Hlavnímu organizátorovi prof. Pazdiorovi se po závěrečném slovu dostalo dlouhotrvajícího potlesku včetně „standing ovation".

MUDr. Monika Liptáková
Oddělení epidemiologie infekčních nemocí SZÚ

Po dohodě šéfredaktorů byl příspěvek otištěn i v časopise Zprávy Centra epidemiologie a mikrobiologie.